

Природонаучен Музей „Плиоценски парк“ - Дорково

На 19-ти септември през 2013 г. бе открит нов природонаучен музей в с. Дорково, който разкрива природните забележителности и миналото на нашата страна. Инициативата нямаше да бъде възможна без съвместните проучвания между български и френски учени. **Палеонтологичният музей** в с. Дорково, област Пазарджик в Родопите, представя находки от плиоцена, открити в палеонтологичното находище в местността „Елин кладенец“ около с. Дорково.

Най-голямото в света находище на струпване на кости от над 30 вида животни на едно място. Открити са над

600 кости на 15 m² площ. Все още находището не е развито и се виждат стърчащи кости от скалите. През 80-те години на миналия век природната забележителност „Палеонтологично находище - Дорково“, известно и с изкопаемите животински останки от плиоценската епоха, е обявена за защитена територия, а находището е обявено за природна забележителност на 31 януари 1990 г.

Първият който обръща внимание на това находище още в началото на 30-те години на миналия век е местният учител Манов Чолев, когато негови ученици му носят необичайно голям зъб. В региона се носи легенда, че

местността „Елин кладенец“ е дъно на пресушено езеро, в което са живяли огромни водни чудовища. По този начин местните хора си обяснявали необичайно големите кости, които намирали.

Но нищо не е предприето до повторното му отритие от геолози на тогавашната фирма „Редки метали“. А първото научно палеонтологично проучване е организирано от акад. Тодор Николов и геолози от Софийския университет. Палеонтологичното находище на шумява по-късно благодарение на множеството вкаменелости, открити на това място в резултат от проведените българо-френски палеонтологични

разкопки (1985 - 1987 г.). Те са организирани от Националния природонаучен музей при БАН с участието на Националния естествоисторически музей в Париж, по инициатива на проф. Николай Спасов. Научен ръководител на експедициите е проф. Ербер Тома от Колеж дьо Франс, Париж.

Учените предполагат, че изключителното натрупване на вкаменени кости от животни в находището край Дорково е в резултат на природно бедствие, унищожило край брега на дълга река цяло стадо мастодонти (*Anancus arvernensis*). Голямо засушаване е причинило измирането им от жажда край последните водоизточници,

по този начин костите на мастодонтите със своите огромни размери са послушили да задържат костите на други измрели животни, пометени от придошлите в последствие води. Село Дорково разкрива с богатата си фауна напълно непознатата доскоро природа в Югоизточна Европа от преди 5 мил. години, с по-топъл и влажен климат от сегашния и мозаечен пейзаж с обширни, разредени гори. Според палеоботаника проф. Д. Иванов в българските гори отпреди 5 млн. години е доминирал дъбът, разпространени са били кестенът, брястът, букът, елата. Съществували са и такива екзотични за днешната европейска растителност видове като гинко и магнолия. Подлесът е бил съставен от чемшир и вечнозелените храсти рододендрон и лавровишня. По-късно учените съобщават, че в района са живели девет архигрупи бозайници. Част от находките са изпратени във Франция за реставрация и консервация, по-късно са върнати отново в България.

Палеонтологическите разкопки продължават няколко години съвместно с български и френски екипи през август месец в годините 1985 г. и 1987 г. Тези проучвания са довели до открития, благодарение на които находище-

то край с. Дорково е световно известно със множеството палеонтологически останки. Намерени са костни останки от над 30 вида гръбначни животни: над 600 кости на едри бозайници (мастодонти, два вида редки древни маймуни, примитивни коне - хипариони, елени, носорози, тапири и др.), а също и множество останки от гризачи и насекомоядни бозайници. Около 80 % от останките принадлежат на мастодонти (два открити в находището вида). По находките от птици от проф. З. Боев са описани един нов род и два нови вида за науката. Дорково е най-богатото находище на останки от мастодонта ананкус арвернензис (*Anancus arvernensis*) в света и едно от най-богатите на фосилни животински останки ранноплиоценски находища в Европа. Находището край с. Дорково се приема днес за един от основните „репери“, маркиращи началото на плиоцена в Източна Европа. По време на разкопките находището е постоянно посещавано от множество туристически групи. Освен специализираните научни статии, излезли в международни издания, през последните 20 години са публикувани няколкостотин статии и интервюта, популяризиращи откриването на палеонтологическото находище, в това число и във френски, немски и

руски издания.

След близо 30 години от тези българо-френски палеонтологически разкопки ние можем да се докоснем от една вече мъртва природа чрез новият музей в с. Дорково. Този нов музей е една голяма крачка в популяризирането на науката и дава възможност на всеки посетител да се докосне до природната обстановка на нашата територия през плиоценската епоха. Сградата на музея, дело на арх. Явор Йорданов и създаването на експозицията е благодарение на проекта на община Ракитово „Създаване и популяризиране на културно-историческия продукт в община Ракитово, чрез адаптация на „Палеонтологично находище - с. Дорково“ като туристическа атракция“. През септември 2013 г. президента на Р. България Росен Плевнелиев тържествено откри музея.

Гостите на музея, могат да се докоснат до истински мастодонт в своята среда от преди 5 мил. години: плиоценска гора, крясъците на маймуни, тръбния зво на хоботните и тропота от копита на древните коне хипариони и още много. Всичко това е благодарение на учените от Националия природонаучен музей, художници и реставрато-

ри. Пейзажи, скулптори и възстановени в реални размери животни могат да се видят в музея, но най-голямата атракция е скулптората на мастодонта ананкус в реалните си размери. Автор на мастодонта е българина Велизар Симеоновски, който работи като художник анималист в Чикагския музей по естествена история. Всички макети и рисунки са съобразени с най-новите научни открития свързани с палеонтологията и данните, които имаме за плиоцена.

Използвана литература:

Кюмюрджиев, Любомир, Велизар Симеоновски, Иво Данчев. Животът някога по нашите земи. National Geographic България. бр. 6 (104)/юни 2014 г.

Проф. Николай Спасов Национален природонаучен музей - БАН, с. Природа, бр. 4, 2014